

Törvény a hazafias segítőszolgálatról.

– Az új német birodalmi törvény szövszerinti szövege. –

Lapjaink több-kevesebb, részletességgel ismer-tették az új német törvény intézkedését. E törvény minden ízében szociális felfogással van telítve és talán még soha se volt semmiféle korban és állam-ban törvényes intézkedés, amely a szociális gondo-latot ily messzemenő terjedelemben valósította meg. Az általános hadkötelezettségnek – ami tudvalevő-leg egyike a legmagasabbrendű szociális alkotások-nak – tökéletessé tételét jelenti ez a törvény és nem véletlenség, hogy legelőször a szociális intéz-mények klasszikus honában: Németországban szü-letett meg. Minden állam követni fogja a példát és éppen ezért fontosnak tartjuk, hogy a német biro-dalmi törvény szövszerinti szövegében közöljük.

(A szerk.)

1. §.

Minden német férfi a betöltött 17-ik életévtől kezdve a be-töltött 60-ik életévig – amennyiben nem teljesít fegyveres haderő kebelében szolgálatot – a háború ideje alatt hazafias (Vater-ländischer) segítőszolgálatot tartozik teljesíteni.

2. §.

Hazafias segítőszolgálatot teljesítőknék tekintendők mind-azok, akik a hatóságoknál, hatósági intézményeknél, a hadi ipar-ban, a mezőgazdaságban és erdészetben, a betegápolásban, bár-milyen hadigazdasági szervezetnél vagy bármiféle más olyan hiva-tásokban és üzemekben működnek, amelyek a hadviselés vagy a népéllátás szempontjából közvetlenül vagy közvetve jelentőséggel bírnak, föltéve, hogy létszámuk nem haladja meg a szükségletet.

Az olyan segítőszolgálatköteles egyéneket, akik 1916. augusz-tus 1. előtt mezőgazdaságban vagy erdőgazdaságban tevékenyked-tek, nem lehet e foglalkozásukból a hazafias segítőszolgálat más ágába való átutalás céljából kivonni.

3.§.

A hazafias segítőszolgálat vezetése a porosz királyi hadügy-minisztérium kebelében létesített hadügyi hivatal feladata.

4. §.

Azt a kérdést, hogy valamely hatóság kebelében alkalmazott személyek számú túlhaladja-e és mennyiben haladja túl a szükségletet, az illetékes birodalmi vagy tartományi központi hatóság a hadügyi hivatallal együtt dönti el. Azt a kérdést, hogy mit kell hatósági intézménynek tekinteni és hogy az ilyennél alkalmazott személyek száma a szükségletet meghaladja-e és mennyiben haladja meg, a hadügyi hivatal dönti el az illetékes birodalmi vagy tartományi központi hatóság meghallgatása után.

Egyebekben azt a kérdést, vajjon valamely foglalkozás vagy üzem a 2. §. szempontjából fontos-e, valamint hogy valamely foglalkozásban, szervezetben vagy üzemben foglalkozó személyek szarna meghaladja-e és mennyivel haladja meg a szükségletet, bizottságok döntenek el, amelyeket minden főparancsnokhelyettes kerületében vagy e kerület egyes részeiben meg kell alkotni.

5. §.

Minden bizottság (4. §. 2.) áll egy katonatisztből, mint elnökből, két magasabb államhivatalnokból, akiknek egyike az iparfelügyelet köréből való legyen, valamint a *munkaadók és munkások két-két képviselőjéből*. A tisztet, valamint a munkaadók és munkások képviselőit a hadügyi hivatal nevezi ki, Bajorországban, Szászországban és Württembergben pedig a hadügyminisztérium, amelynek e szövetségi államokban egyebekben is hatáskörébe esik az e törvénynek a hadügyi hivatallal egyetértőleg való végrehajtása. A magasabb államhivatalnokokat a szövetséges országok központi hatósága vagy az azok által evvel megbízott hatóság nevezi ki. Ha valamely főparancsnokhelyettes kerülete több szövetségi állam területére terjed ki, úgy a hivatalnokokat az illető szövetségi államok illetékes hatóságai küldik ki; a bizottság döntésénél annak a szövetségi államnak a hivatalnokai működnek közre, amelyhez a szóbanforgó üzem, szervezet vagy foglalkozástűző tartozik.

6. §.

A bizottság döntése ellen (4. §. 2.) panasznak van helye a hadügyi, hivatal kebelében felállítandó központhoz, amely áll a hadügyi hivatal két tisztjéből, kiknek egyike elnököl, a birodalmi

kancellár által kinevezendő két hivatalnokból, annak a szövetségi államnak a központi hatósága által kinevezett két hivatalnokból, amelyhez a szóban forgó Üzem, szervezet vagy foglalkozástűző tartozik, valamint a munkaadók és munkások egy-egy képviselőjéből. E képviselők kinevezésére az 5. §. 2. mondata irányadó. Ha tengerészeti érdekek vannak érintve, úgy a tisztek egyikét a birodalmi tengerészetiügyi hivatal rendeli ki. Bajorországi, szászországi, württembergi bizottságok határozatai ellen irányuló panaszoknál a tisztek egyikét az illető szövetségi állam hadügyminisztériuma rendeli ki.

7. §.

A 2. §. értelmében nem foglalkoztatott segítőszolgálatkötelesek bármikor bevonhatók a hazafias segítőszolgálatba.

A bevonás szabályszerint először önkéntes jelentkezésre való felszólítás által történik, amelyet a hadügyi hivatal vagy az állami központi hatóság közvetítésével e célra rendelt fórum bocsát ki. Ha ennek a felszólításnak nem tesznek kellőképpen eleget, úgy az egyes segítőszolgálatkötelesek írásbeli felszólítást kapnak egy bizottságtól, amelyet szabály szerint minden hadkiegészítő parancsnokság területén meg kell alkotni és amely egy elnöklő tisztből, egy magasabb, hivatalnokból és a munkaadók és munkások egy-egy képviselőjéből áll. Szavazategyenlőség esetében az elnök szava dönt. A tisztek, a munkaadók és munkások képviselőjének a kinevezésére az 5. §. 2. mondata irányadó, a magasabb hivatalnokot az állam központi hatósága vagy az ez által megjelölt hatóság rendeli ki.

A beutalás elleni panasz tárgyában a főparancsnokhelyettesnél felállítandó bizottság dönt. (4. §.) A panasznak nincs halasztó hatálya.

8. §.

A beutalásnál a lehetőség szerint tekintettel kell lenni a segítő szolgálatköteles életkorára, családi viszonyaira, lakhelyére és egészségi állapotára, valamint eddigi foglalkozására; szintűgy vizsgálni kell azt is, vajjon a kilátásba helyezett munkabér biztosít-e a foglalkoztatottnak és hozzátartozóinak kellő megélhetést.

9. §.

Senkinek se szabad olyan segítőszolgálatkötelest alkalmazásba venni, aki a 2. §-ban megjelölt helyeken van foglalkoztatva vagy

volt az utóbbi két hétben, hacsak a segítőszolgálatköteles nem hoz utolsó munkaadójától igazolványt arról, hogy alkalmaztatását annak hozzájárulásával szüntette meg.

Ha a munkaadó a segítőszolgálatköteles által igényelt ilyen igazolványt kiállítani vonakodik, úgy ennek joga van panaszt tenni egy bizottsághoz, amelyet szabályszerint minden hadkiegészítési kerületben létesíteni kell és amely a hadügyi hivatal által megbízott elnökből, valamint a munkaadók és munkások 3-3 képviselőjéből áll, kettő-kettő e képviselők közül állandó, a többi abból a szakmából kell venni, amelyből a panaszló segítőszolgálatköteles való. Ha a bizottság úgy találja, hogy a távozásnak alapos oka van, úgy igazolványt állít ki, amely hatályában a munkaadó igazolványát pótolja.

Alapos oknak kell különösen a hazafias segítőszolgálat munkafeltételeiben való javulást tekinteni.

10. §.

A 4. §., 7. §. és 9. §-ban létesített bizottságok eljárási utasításait a hadügyi hivatal bocsátja ki.

A munkaadók és munkások képviselőinek a bizottságokba a hadügyi hivatal által való meghívása (5., 6., 7. §§.) céljából a munkaadók és munkások szervezeteitől javaslati névsorokat kell beszerezni.

Ha valahol a 9. §. 2. bekezdésében megjelölt bizottságok feladatainak teljesítésére már hasonló bizottságok működnek (hadibizottságok), úgy a hadügyi hivatal hozzájárulásával ezek léphetnek ama bizottságok helyébe.

11. §.

A hazafias segítőszolgálat terén működő minden üzemben, amelyekre nézve az ipartörvény VII. fejezete irányadó és amelyekben legalább 50 munkás van rendszerint foglalkoztatva, állandó munkásbizottságnak kell működniük.

Ha az ipartörvény 134. §-a vagy a bányatörvény szerint ilyen üzemekben állandó munkásbizottságok nincsenek, úgy ilyeneket létesíteni kel). E munkásbizottságok tagjait az üzem vagy üzemág teljeskörű munkásai saját körükből közvetlen és titkos választás útján a viszonylagos választás szabályai szerint választják. Közelebbi szabályokat az állami központi hatóság létesít.

Ugyanezen alapelvek szerint és ugyanezen hatáskörrel külön

bizottságokat kell létesíteni az alkalmazottak számára is (hivatalnokbizottságok) az 1. bekezdés szerint oly üzemekben, amelynek az alkalmazottbiztosítási törvény hatálya alatt álló több mint 50 alkalmazottja van.

12. §.

A munkásbizottságok feladata, hogy az üzem munkásai és a munkaadó közötti megértést előmozdítsa. A munkásságnak a berendezésre, a bérvizonyokra és egyéb munkafeltételekre, valamint az üzemjólét berendezésére vonatkozó panaszait és kívánságait tudomásul venni, a munkaadóhoz juttatni és *az azokra vonatkozó véleményét kifejezni kötelesek.*

A munkásbizottsági tagok egy negyedrészenek kívánságára ülést kell kitűzni és ennek napirendjére a megtárgyalandó kérdés fölveendő.

13. §.

Ha a 11. §-ban megjelölt minőségű üzemben a bérkövetelésekre vagy egyéb munkafeltételekre vonatkozó eltérések tekintetében nem jön létre megegyezés a munkaadó és a munkásbizottság között és mindkét fél nem bizza a döntést valamely ipari bíróságra, bányabíróságra, ipartestületi békéltető bizottságra vagy kereskedelmi bíróságra mint békebíróságra, úgy mindkét fél a 9. §. 2. bekezdésében megjelölt bizottságot hívhatja meg döntésre. Ez esetben az iparbírószáki törvény 66., 68-73. §§-ai megfelelőleg alkalmazandók azzal, hogy döntés akkor is létesítendő, ha a felek egyike nem jelenik meg vagy nem tárgyal és hogy oly személyek, akik egyes esetekben mint munkaadók vagy mint munkásbizottságok tagjai érdekeltek voltak, a döntésben részt nem vehetnek.

Ha a hazafias segítőszolgálat terén működő és az ipartörvény VII. fejezetének hatálya alatt álló valamely üzemben állandó munkásbizottság sem az ipartörvény, sem a bányatörvény alapján, sem pedig a jelen törvény 11. §. 2. vagy 3. bek. alapján nem létesült, úgy a munkásság és a munkaadó között a munkabérek vagy egyéb munkafeltételek körül támadt viszályok esetében a 9. §. 2. bekezdésében megjelölt bizottság hívható fel döntőbíró-sággépen; ugyanez áll a mezőgazdasági üzemekre is. Az 1. §. 2. mondatának rendelkezései megfelelően alkalmazandók.

Ha a munkaadó nem veti magát alá a döntésnek, úgy az érdekelt munkásoknak kívánságukra meg kell adni a munka abba-

hagyására jogosító igazolványt (9. §). Ha a munkások nem vetik alá; magukat a döntésnek, úgy a döntés alapjául szolgáló körülményből kifolyólag nem adható ki nekik az igazolvány.

14. §.

A hazafias segítőszolgálatban alkalmazott egyéneket az őket törvényesen megillető egyesületi és gyülekezési jogaikban korlátozni nem szabad.

15. §.

A hadsereg és haditengerészet ipari üzemei számára az illetékes hatóságoknak a 11. és 13. §§. szellemében való rendszabályokat kell kibocsátaniok.

16. §.

Az ezen törvény alapján a mezőgazdasághoz átutalt ipari munkások nem esnek a cselédtörvény rendelkezései alá.

17. §.

A hadügyi hivatal közfelhívására vagy közvetlen kérdésére avagy a bizottságok tudakozódására a foglalkozási- és munkáskérdéseket, valamint a bér- és üzemszervezeteket illető felvilágosításokat meg kell adni.

A hadügyi hivatalnak joga van az üzemet megbízottja által megvizsgálni.

18. §.

Egy évig terjedhető fogházzal és 10.000 márkáig terjedhető pénzbüntetéssel avagy e büntetések valamelyikével vagy elzárással büntethető

1. aki a 7. §. 3. bekezdése alapján valamely foglalkozáshoz való utalásnak nem engedelmeskedik vagy sürgős ok nélkül macskul vonakodik a neki kiosztott munkát elvégezni;

2. aki a 9. §. 1. bekezdése ellenére foglalkoztat valamely munkást;

3. aki a 17. §-ban megjelölt felvilágosítást a megszabott idő alatt meg nem adja vagy a felvilágosításban tudatosan valótlan vagy nem a teljes valóságot tartalmazó adatokat közöl.

19. §.

A szövetségi tanács bocsátja ki az ezen törvény végrehajtására szolgáló határozmányokat; általános érvényű rendeletek kibocsátásához a birodalmi gyűlés által saját kebeléből választott bizottság 15 tagjának a hozzájárulása szükséges.

A hadügyi hivatal kötelessége a bizottságot minden főtósabb körülmény tekintetében állandóan tájékozni, neki ki vártatra felvilágosítással szolgálni, javaslatait megszívelni és fontosabb rendeletek kibocsátása előtt véleményét kikérni.

A bizottság a birodalmi gyűlés tárgyalásainak szünetelése közben is összeülhet.

A szövetségtanács a végrehajtási rendelet határozmányainak megszegésére egy évig terjedhető fogházbüntetést és tízezer márkáig terjedő pénzbüntetést rendelhet.

20. §.

E törvény kihirdetése napján életbelép. Megszűnésének időpontját a szövetségtanács jelöli meg; ha e jogával az európai nagyhatalmakkal megkötendő béke keltétől számított egy hónapig nem él, úgy a törvény hatályát veszti.

Berlin, 1916. december 2.

Egy kis szociálpolitika a magyar képviselőházban.

A napilapokból ismeretes, hogy az indemnitásról szóló törvényjavaslat megvitatása körül itt-ott szociálpolitikai kérdéseket is felvetettek a szónokok. A legkimerítőbb munkát e tekintetben dr. Bródy Ernő végezte, aki december hó 11-iki nagy beszédében úgyszólván az aktuális szociálpolitika egész területét bejárta. Nagyszabású beszédéből szószerint kiírjuk azokat a részeket, amelyek a betegsegélyezésre, az aggkor és rokkantbiztosításra és végül a csecsemővédelemre és anyaságbiztosításra vonatkoznak. A beszéd e része így hangzik:

– Méltóztassék megengedni, hogy áttérjek a szociális kérdések egy másik kategóriájára, amely a kereskedelmi minister urat érdekli. Ez a betegsegélyezés egyik részének igen sürgős reformjára vonatkozik. A t. minister úr nagyon jól van informálva ebben a kérdésben, hiszen legutóbb ankétet is tartott. Az én kérésem, amely megegyezik úgy a munkaérdekeltségeknek, mint a munkásoknak egyhangú óhajával, az, hogy az az értékhatár, amely az 1907. évi törvényben az alkalmazottaknál 2400 koronában, a munkásoknál pedig 8 korona napi munkabérben van megállapítva, emeltessék fel. E tekintetben különféle javaslatok vannak. Van javaslat amely 6000 koronát, van javaslat, amely 4800 koronát, van javaslat, amely 3600 koronát kíván. Azt hiszem, a leghelyesebb volna a 4800 koronás határ, amely módot és lehetőséget adna arra, hogy a mai megváltozott viszonyok mellett ugyanazok maradhassanak a betegsegélyező pénztár tagjai, akik a 2400 koronás, fizetési határnál voltak.

Az 1907: XIX. t.-cz. 1. §-a megállapítja ugyanis, hogy betegség esetére való biztosítási kötelezettség alá esnek nemre, korra és honpolgárságra való tekintet nélkül mindazok, kik a magyar szent korona országai területén – 16. pontban sorolja fel azután, hogy kik, ezeket nem óhajtom felemlíteni – állandóan, akár ideig-

lensesen, kiségitőképen, vagy átmenetileg olyan fizetéssel vagy bérrrel vannak alkalmazva, amely évenként 2400 koronánál, illetőleg naponként nyolc koronánál nem több. A háború folyamán a fizetések nagyobb részben mégis emelkedtek és sok esetben meghaladják a 2400 korona fizetést, amiből azután az a veszedelem áll elő, hogy az azt élvezők ilyen módon kiesnek a betegpénztári tagság alól, amely betegpénztári tagság az illetőknek orvost, gyógyszertert, betegség elhárítását, esetleg az egészséget jelenti, de viszont nincsenek olyan körülmények között, hogy privát orvost megfizethessenek. Ez a kérés szintén a társadalomnak most legjobban sújtott elemére vonatkozik, ezekre a fixfizetésű emberekre, akik rendkívül súlyos viszonyok között igen nehezen élnek meg, semmit át nem tudnak hárítani, mindent maguk fogyasztanak, folyton idegeregüjük, munkaképességük van kockán és a vásáron.

Azt hiszem tehát, hogy helyes és a kormányzathoz méltó dolog volna, hogy ezeknek helyzetét megváltoztassa és lehetővé tegye azt, hogy munkásbiztosító pénztári tagságukat megtarthassák azon a módon, hogy a fizetési értékhatár felemeltesék.

Jól tudom, hogy a kereskedelemügyi minister úr, akinek nagy érzéke van a szociális kérdések iránt, amit már példával is illusztrált és megmutatott, mondom, jól tudom, hogy a kereskedelemügyi minister úr behatóan foglalkozott ezzel a kérdéssel, hogy ankétet is tartott ebben az ügyben. Épen erre hivatkozom magam mellett. Ha itt csak egyoldalú kívánságról volna szó, akkor talán még lehetne elzárkózni ennek teljesítése elől; de azt lehet mondani, hogy ezen az ankéten egy hang kivételével, amely taktikai szempontból még nem találta helyesnek ezt az időpontot, valamennyi érdekelttség, a Gyáriparosok Szövetsége, a Kereskedelmi és Iparkamara, egyéb kereskedelmi körök képviselői ép úgy, mint a munkások képviselői valamennyien egyhangúlag kérték a fizetési értékhatár felemelését.

Bocsánatot kérek a háztól, hogy talán nem is alkalmas időben foglalkozom ezekkel a kérdésekkel, de felszólalásomnak az a célja, hogy kérjem a minister urat, legyen kegyes még a mostani ülésezések alatt a háznak ezt a törvényjavaslatot beterjeszteni, mert amint a munkaadó érdekeltségek és a munkások megegyeztek ennek elfogadásában, azt hiszem, a házban sem lesz ennek semmiféle ellenzéke és a ház összes pártjai egyhangúlag fogják elfogadni ezt a törvényjavaslatot, amely bizonyos alkalmazotti kate-

góriák egészségének megalapozásáról és betegségének meggátlásáról kivan gondoskodni. Ezért bátor vagyok kérni az igen t. minster urat, hogy ezt a reformot lehetőleg sürgősen, még a képviselőház mostani ülésezése alkalmából méltóztassék beterjeszteni. *(Helyeslés balfelől.)* Minden nehézséget, amely ezzel a kérdéssel összefügg, el akarok háritani az útból. Nagyon jól tudom, hogy többféle kívánság, többféle óhaj van az egész betegsegélyző reformjára vonatkozólag.

Én magam azt mondom a minster úrnak: Most ne méltóztassék jönni egy nagy revízióval, egy általános reformmal a betegsegélyezés terén, mert meg kell várnunk a háború tanulságait, a háború tapasztalatait és a háború tanulságai és tapasztalatai alapján lesz a minster úr olyan helyzetben, hogy ezt a nagyon fontos kérdést megfelelő módon, reform alakjában útnak indíthassa. Az én szívem is nemcsak a betegsegélyezés reformjára vágyik. Az sem utópia, amit most mondok: az aggkor- és a rokkantbiztosítás kérdése ma már nem utópia többé. Bebizonyult, hogy azok az államok, amelyek állampolgáraikat aggkor- és rokkantbiztosításban részesítették, a háború alatt milyen nagy hasznát vették ennek, mert hiszen az az aggkori és rokkantbiztosítás is, ép úgy mint a biztosításnak minden faja, tulajdonképen abban kell hogy célját lássa, hogy megelőzze a munkaképtelenséget, megelőzze a rokkantságot. Nem az elhárításra vonatkozik annak a nagy feladata, hanem a megelőzésre.

Németországban az aggkori és rokkantbiztosításnak 25 éves története azt mutatja, hogy ez az intézmény rendkívüli hivatást teljesített a megelőzés szempontjából és ezáltal az átlagos életkor feljavítása és a halandóság meggátlása szempontjából, amivel anyagilag is hozzájárult a német gazdasági élet virágzásához. Az ember szíve emelkedik, ha pl. dr. Kaufmannak, a Reichsversicherungsamts elnökének idevonatkozó adatait olvassa.

Ezt jelentették Németországban ezek az intézmények. Evvel kapcsolatban felhívom a t. minster úr figyelmét az aggkori és rokkantbiztosítás intézményére. A háborúban a rokkantak helyzete rendeztetett, ez azonban a biztosítás kérdése, amely más kategóriába tartozik, a háború tapasztalatai alapján azonban ezt a kérdést már nem szabad utópiaként kezelnünk hanem úgy, mint gazdasági érdeket, mint az egészségügy egyik megoldásának módját, mint olyan eszközt, amely a magyar nép megtartására alkalmas.

Most engedje meg a t. ház, hogy egy még közelebbi kérdéshez nyúljak, amely a háborúban különösen aktuális, amelyről gróf Apponyi Albert t. képviselőtársam itt a házban már megemlékezett: a csecsemővédelemről és az anyaság biztosításának kérdéséről. Az anyasági biztosítás kérdése tulajdonképpen a jelenlegi betegsegélyzőpénztári törvényben kezdetlegesen meg van oldva, mert az 1907-ik évi XIX. t.-cz. gondoskodik a női alkalmazottaknak szülés esetén gyermekágyi segélyéről és eltartásáról. Épen erre alapítom mondanivalómat. Tudniillik a helyzet ma az, hogy a munkásbetegsegély; ő törvény 50. §-ában megállapítja a betegség után nyújtandó segélyeket, megállapítja tehát az ingyen orvosi gyógykezelést, a gyógyszerek kiszolgáltatását, táppénzt, gyermekágy esetében gyermekágysegélyt. Ez vonatkozik arra az esetre, ha a biztosított nő. De méltóztassék ezen törvény keretében elképzelni azt, hogy mennyi olyan nőről van szó, aki nincs biztosítva, hanem hozzátartozója, családja biztosítva van; pl. a biztosított felesége.

A magyar törvény a hozzátartozókra is kiterjed, ami majdnem unikum a maga nemében és sok baj okozója is volt a fedezet hiánya következtében; én elvi szempontból a fedezetet megadom, elismerem azonban, hogy a minister urak nem követhetnek oly rapid ebben a kérdésben. De nem is könnyelműség kérdése ez. Azt hiszem, minden olyan intézkedés, amely szociális kérdésekkel összefügg, gyümölcsöző befektetés és gazdasági érdek. Le kell tennünk arról az eljárásról, ahogy régen kezelték ezeket a kérdéseket, amikor azt hittük, hogy nagylelkűek vagyunk, mikor ilyen intézményekről szólnak. Ez nem a jótékonyosság kérdése, ez a szociális haladásnak és a gazdasági életnek kérdése, mert minden egyes ember megmentése egy nemzetgazdasági előny. Ebből a szempontból kell felfognunk ezt a kérdést. Már volt szerencsém rámutatni, hogy gróf Apponyi Albert t. képviselőtársam minő rendkívüli ékesszólóan világította meg ennek a kérdésnek etikai és nemzetgazdasági szempontjait, felvilágosítván bennünket, hogy milyen nagy kérdésről van itt szó. Én megtalálom magában, a betegpénztári törvényben a fogantyút arra, hogy ez a kérdés a maga kezdetleges formájától egy lépéssel tovább menjen.

Ugyanakkor, amikor a törvény a biztosított nőnek megállapítja a maga javadalmazásait, a hozzátartozókra vonatkozólag csak minimálisan intézkedik és azt mondja az 50. §. ötödik pontjában

hogy a biztosítottaknak igényük van a velük egyháztartásban élő családtagok részére ingyen orvosi gyógykezelésre, gyógyszerekre és a szükséges gyógyászati segédeszközökre 20 hétig, ezenfelül szülés esetében a szükséges szülészeti támogatásra és gyógykezelésre, ami tulajdonképpen egyéb törvények alapján mindenkinek jár, mert minden szegény asszony, aki ezt hatósági bizonyítvánnyal igazolja, kap ingyen orvost, bábát és gyógyszereket. Ez is bürokratává teszi az eljárást. Ebből az esetből, ahol a pénztár útján való kibővítésről van szó, van egy érdekes statisztikai adat. Három évi átlagban, 1911-ben, 1912-ben és 1913-ban megállapítja ez a statisztika, hogy pénztári tagok körében hozzátartozóknál 60.000 szülés fordult elő.

Ha már most ezt a 60.000 szülőanyát abban a védelemben részesítjük, amely őket megilleti, hogy a legelemibb életfeltételek-tjén legyen részük, akkor, kiszámítva azt, hogy hat hétre jár nekik a gyermekágyi segély, naponként 75 fillér, negyvenkétezer 75 fillér kitesz hat hétre 31 korona 50 fillért. Már most 60.000 esetben 1,800.000 korona az az összeg, amely erre fordítatnék s amely-lyel ezen minimális kívánásokat a szülőanyáknál teljesíteni lehet.

Itt ismét utalok arra, amire Apponyi Albert gróf igen tisztelt képviselő úr is utalt s amiben a probléma igaz megfejtése rejlik: hogy az ilyen szegény asszony minél tovább tudja táplálni az ő gyermekét, annál jobb, mert a halálozási arány ehhez igazodik. Amely gyermeket kilenc hónapig táplál az anyja, az sokkal jobban megél, mint amelyet csak egy-két hónapig táplál. Az óriási különbség percentualiter is, két-három-négy-öt-hat és több hónap figyelembevételével tudományosan meg van állapítva. Ezek köz-tudomású tények. Nem akarom a számadatokat fejből felsorolni.

Amint beszédem elején mondtam: én nem járok a levegő-ben, csak a lehetőségeket kívánom. Nagyon kérem a kereskedelmi minster urat, vegye fontolóra, nem volna-e lehetséges, hogy a munkásbiztosító törvény reformja alkalmával, melyet várhatunk, ezen kérdést mai kezdetleges formájából kiemelve, a segélyt ily irányban kiterjessze.

Nagyon jól tudom, hogy ez a megoldásnak csak egy kezdő stádiuma, csak egy kezdő lépés. De azt hiszem, a törvényhozás-nak minden alkalmat meg kell ragadnia, hogy kötelességét és fel-adatát a jövő nemzedék megmentése iránt teljesítse, érdeklődését a szociális kérdések iránt megmutassa. Itt megint gróf Apponyi

Albertre hivatkozom. Ő mutatott rá, hogy a születések arányszáma dolgában hogyan állunk, a halandósági százalék mily rettenetes a csecsemőknél hazánkban.

És megjegyzem: társadalmi utón a legjobb erővel vagyunk ellátva. A Stefánia-Szövetség például mintaszerűen tölti be hivatását, egész új ötletekkel, irányokkal dolgozik e téren, új anyagot, új embereket nevel, akik e téren, ki vannak képezve Szakértőkül. Működése, mint társadalmi egyesületé csak a legnagyobb dicséretre méltó. Tehát társadalmilag is meg van a kérdés háttere alapozva s nincs semmi akadálya a kérdés megoldásának. Már csak azért is kell, hõgy a magyar törvényhozás e tekintetben ne vonja meg érdeklõdését, hogy egyszer már a csecsemõvédelem és az anyaság problémájának kérdésében a szónoklatok helyett a cselekedetek terére lépjünk. Én igen kérem a t, kereskedelemügyi minis-ter urat, kötelezze le a magyar társadalmat, a magyar anyákat és a jövendõ magyar nemzedéket azzal, hogy e kérdésben a megoldást elõkészíti. *(Helyeslés balfelõl.)*

SZOCIÁLIS KRÓNIKA.

Tapasztalatok a háborús tömegélelmezés terén.

Németországban a fogyasztók érdekeinek megóvására alakult központ közkérdést intézett a kerületi választmányokhoz a tömegélelmezésnek jelenlévő állásáról. A beérkezett válaszok között 64 város szerepel hozzávetőleg 223 olyan közös (hadi) konyhával, amelyek a *nagy tömegek élelmezését* látták el, 10 városban volt azonkívül közös konyha a *középosztálynak* részére, 15 városban pedig *speciális gyermek étkezők* is voltak, *vándorkonyhákkal* bírt három város. A legtöbb helyütt a konyhák hatóságilag rendezettek be és hatósági üzemben is tartattak, a magánjótékony-ság és egyesületek csupán 5 városban intézték magukra hagyottan, hatósági segítség nélkül a tömegélelmezés kérdését. A konyhák nagyobb részét ottani étkezésre és az ételeknek elszállítására is be voltak rendezve

legjobb konyhának azon hany-zata, hogy az elfogyasztható mennyiséget nem korlátozták, leg-feljebb igényelt mennyiségnek előzetes bejelentését kívánták meg. Az étkezések ára különböző volt, az ingyenességtől átlagban az 50 Pfenninges árakra emelkedő ára-

kat találtak, a középosztályú étkezőknél persze ennél is magasabb volt az ár. Az élelmezésnek olcsóvá tétele érdekében a legtöbb helyütt *az önköltségi áron alul adták az ételeket*, nyolc város pedig önköltségi áron. Nem lehet figyelem nélkül hagyni azt a körülményt sem, hogy az étkezőknek több mint felében az élelmezési jegyeket nem veszik el a látogatóktól, úgy hogy amennyiben kereseti viszonyaik megengedik, intenzívebben táplálkozhatnak még azoknál is, akik a közös konyha intézményét nem veszik igénybe. Különös jelentősége van ennek a *munkásosztálynál*, amelyet a hadiállapot a legtöbb üzemben túlfeszített, hosszú munkaidejű munkára kényszerít s ezt természetesen csak akkor bírhatják az idő előtti megrokkulás veszedelme nélkül, ha munkájával arányos táplálkozásában az elvesztett anyagokat pótolni tudja. Az étkezők másik fele az élelmiszerek nehéz beszerezhetése folytán az adagokat a jegyeknek megfelelő mennyiségben és azok követelése ellenében volt kénytelen kiszolgáltatni.

A statisztikai felvételben szereplő városok közül 29-ben a látogatás nagy és tömeges volt,

aminek magyarázatát megtaláljuk abban, hogy ugyanezen 29 városban voltak az élelmiszerárak a legmagasabbak. 12 városban a látogatottság eleinte igen csekély volt, aminek okául a *közös konyha iránti ellenszenvet* hozzák fel, de itt is az ételek megjavulásával az állapotok javulása is lépést tett. Az ellenszenv tehát ugylátszik nem a közös konyha gondolatának és elvének szólt, hanem azon konyhák speciális teljesítőképességének. Megemlítésre méltó, hogy néhány város közös konyhájának forgalma emelkedett akkor, amikor közlekedési akadályok, vagy más okok miatt a városban a burgonyafelhozatal csökkent, viszont a látogatók létszáma azonnal leapadt, mihelyt kellő mennyiségű burgonya állt a lakosság rendelkezésére.

A kérdések egyrésze annak megállapítására irányult, hogy vajjon a közös konyhák felállítása az élelmiszerek áaira mérseklő hatást gyakorolt-e, beérkezett válaszok azonban ez irányban kellő támaszpontot nem nyújtanak. Megállapítható azonbanl hogy ez az ármérséklő hatás elmaradt, amit legtöbb helyütt a piacra hozott élelmiszerek *nem* elegendő mennyiségére vezetnek vissza, sőt kisebb városokban előfordult, hogy a *tömegélelmező helyek felállításával, épen a készletek csekélysege folytán, az árak emelkedtek.* A körkérdés nyomán összeállított statisztika általában azt a tanulságot nyújtja, hogy a közös konyhák, mint segítő intézmények jöhetnek csak számításba De a tömegélelmezést *egymagukban* ellátni és biztosítani nem tudják. Az ingyenessé-

gük, vagy olcsóságuk minden-
esetre alkalmassá teszi ugyan a németországi közös konyhákat arra, hogy a szegényebb osztálynak arányos táplálkozását kiegészítsék, *de a napot erős fizikai munkában eltöltő néposztályok táplálkozási szükségleteit, sem mennyiségben, sem minőségben kielégíteni azok sem tudták.*

Az ipari munkának kollektív szervezéséről

tárgyalnak *Angliában* mostan a munkásegysületeknél és a munkaadó érdekeltségeknek parlamenti képviselői. Közös megállapodással óhajtják azokat a kérdéseket rendezni, amelyeknek megoldatlansága az ipari életben a rendkívüli viszonyok folytán állandóan viszályokra és harcokra vezet. A megállapodást azután mindkét érdekeltség egyetértőleg a törvénye hozás révén akarja életbe léptetni. A javaslatok a következő intézkedéseket tervezik. 1. Az összes munkásoknak *kötelező tagságát* a megfelelő *szakszervezetekben.* 2. Az összes ipari ágakban *heti 48 órai maximális munkaidőnek* megállapítását; 3. Minden felnőt munkásnak legalább heti 30 shilling fizetést. 4: A jelenlegi *bérek nem szállíthatók le* semmi körülmények között, *de a munkaidő nem emelhető.* 5. A munkásegysületeknek teljes elismerése és azoknak a munkaadó egyesületekkel kötött kollektív szerződésének kötelező volta. 6. A munkanélküli férfiaknak és nőknek állami segélyezését 7: A női munkának rendezését A háború után a munkásegysületek bevonásával. Milyen örvendetes jelenség, hogy Angliában a hadi-

érdekekre való hivatkozás nem jelentette a munkások meglevő jogainak és elért eredményeinek semmibe vevését, sőt a mostani időkben is tudnak azzal foglalkozni, hogy a meglevő jogokat miképpen biztosítsák és terjesszék ki ...

Halandóság a háborúban.

A háborús halandóság alakulását nem könnyű dolog megállapítani, mert a veszteséglisták nem teljeseek, nagy restanciában vannak és amellett temérdek adatot még egyáltalában a titok homálya borít. Az első hivatalos és hiteles tájékozási a német birodalom belügyminisztériuma. Helfferichnek egy jelentése szolgáltatja, amelyet s birodalmi gyűlés egy bizottsági ülésén tett az utóbbi évek halandósága tárgyában. Az adatok a 15.000 lakoson felüli népességű Városokra vonatkoznak és *ott háborúban elesetteket és meghaltakat is magukban foglalják.* A kimutatás szerint meghalt minden 1000 lélek közül 1911-ben 16,3 az 1912-ik évben: 14,6, az 1913-ik évben: 14,0, 1914-ben: 16,1, 1915-ben: 19,7 és 1916. első 6 hónapjában (az egész évet átszámítva) 17,0. Kiderül tehát, hogy a folyóévi halandóság Németországban mindössze 0,7 ezrelékkal volt nagyobb, mint az 1911-iki békeévben. Az 1911-iki év azonban a forró nyár következtében magas halálzási arányszámú esztendő volt. Az utolsó békeév (1913.) éé az első teljes háborús esztendő (1915.) halálzási arányszáma között már eléggé jelentékeny különbség mutatkozik: 5,7 ezrelék. Ami a csecsemőhalandóságot illeti: az első életévben elhaltak

arányszáma az összes halálzási-sokhoz viszonyítva 1911-ben 29,7 százalék volt, 1912-ben 24,6 %, 1913-ban 24,8%, 1914-ben 22,7 %, 1915-ben 13,4 % és 1916. első felében 11,5 %. Ezek a számok természetesen kedvezőbbeknek látszanak, mint amilyenek a valóság szerint, mert a valóság az, hogy nem a csecsemőhalandóság csökkenését fejezik ki azok a számok, hogy a csecsemőhalandóság nem emelkedett úgy, ahogyan attól az élelmezési nehézségek és az anyák fokozott mértékben való munkábaállása folytán félni lehetett. Bizonyosra lehet venni, hogy ebben a háborús gyermekágyi segélynek az áldásos következményei jelentkeznek.

Kormányzás a munkásokkal.

Ahol a háborús gazdálkodást a kényszerűség és a megértés olyanira a végletekig kifejlesztette, mint Németországban, ott a lakosság széles rétegeit, a munkásságot nem lehetett és nem is akarták kihagyni ennek a gazdálkodásnak az intézéséből. És a nagy-szerű tapasztalatok bebizonyították, hogy a kormányzat hűséges, serény és megértő munkatársakra talált a munkásság képviselőiben. Éppen ezért nagyon érthető a németországi munkásságnak az ő kívánsága, hogy a békéhez való átmenet kérdéseiben szinte meghallgattassák és majdan a béke-idők gazdálkodásába, amely szintén egészen különös szempontok szerint fog történni, ő is bevonassék. A Prof. Francke vezetése alatt álló Büro für Socialpolitik és a Führ. von Berlepsch vezetése alatt álló Gesellschaft für Sociale Reform az alapon megkérték a birodalmi

kancellárt, hogy a munkásoknak és az alkalmazottaknak is adjon képviseletet a Reichskommissar für Übergangswirtschaft körül szervezett testületben, amelyben eddigelé csak a termelési ágak szakférfiai hivattak meg. Ehhez a kérelemhez csatlakoztak a legnagyobb munkás- és alkalmazott szervezetek és mindezek az új polgári hadiszolgálati törvény végrehajtása körül is meghallgattatásuk biztosítását kérik. Az eddigiek szerint mind a kérelmek meghallgatásra találnak és teljesíttetni fognak.

Családvédelem.

„Megjegyzések a családvédelem kérdéséhez” címen egy kis füzetet irt dr. Hilscher Rezső. A füzet 1. számának jelzett darabja egy – Szegényügyi Közlemények (a szegényügy népszerűsítésére) című (tegyük hozzá: szerencsétlen című) sorozatnak, amelyről a füzet maga semmit el nem árul, még azt se, hogy ki adja ki ez a füzet sorozatot.

A családvédelemről a szerző életrevaló és bő tapasztalatokra való nézetek közül. Foglalkozik a magándajkaságba adott gyermekek száználmas sorsával és propozíciókat tesz az állami gyermekvédelem hatályos megoldása tekintetében. Azután az anyasági biztosításra tér rá, amelyre vonatkozólag a többek között ezeket írja:

A gyermekvédelem fonalát a szülőanya négy-öt hónapos várandósságával kellene megkezdeni. Kötelezővé tétetnek a várandósságnak a hatóságnál való bejelentése s az állami gyermekvédelem szervének már ekkor ki kell terjeszkednie az anya valamennyi

körülményének megállapítására s az adott viszonyokhoz képest a megfelelő segítségről való sürgős gondoskodásra. Hogy ez a segítségnyújtás kapcsolatba hozandó az anyasági biztosítás ügyével, szinte magától értetődik, hiszen a segítség általános eredményének főprincípuma a rendelkezésre álló erők egyesítése és a szükségességhez képest való arányos felhasználása. Az anyasági biztosítás természetesen magában még itt sem állhat meg, kiterjesztett állapotában sem. Szükséges az állami szervnek teljes odaadása, mely az anyagi gondoktól való mentesítésen kívül magában foglalná az anyának időközönként lelkiismeretes megvizsgáltatását, a már meglévő gyermekek megfelelő gondozásban való részesülésének lehetővé tételét és a megszületendő gyermek jövőjének s egyáltalán, ami ezt feltételezi, az egész család jövőjének biztosítását. Itt meg kell jegyezni, hogy a segítség módjainak precízozása, előzetes korlátozása, szabályokba foglalása egyértelmű lenne a teljes sikertelenséggel, hiszen az életviszonyok minden esetben annyira különbözők, hogy előre csupán az általános elvet lehet kimondani s ez pedig nem lehet más, minthogy mindenkin a lehető legtökéletesebben segíteni. Az anya és gyermekvédelem politikája azonban nem a meggondolatlan, nyakrafőre való adománynyújtás politikája, hiszen ez meg egyértelmű lenne az erkölcsi sülyedésnek, az ingyeneelési hajlam kifejlődésének előmozdításával. A segítségnél elsősorban a támogatásra szorultaknak saját erejüket és szorgalmukat kell tökécsíteni s a szoros értelemben vett

adománynyújtásnak csak a legutolsó esetben lehet bekövetkeznie. És az ügy eredményessége éppen azon fog múlni, hogy a gyámoltásra szorultak saját munkaerejét, ügyességét megfelelőleg tudjuk-e oly irányban gyümölcösöztetni, mely a lehető legkedvezőbb megélhetést biztosítja az adott helyzetben. Mert a szükségbejutásnak a tervszerűtlen gondolkodás, számítani nem tudás az előidézője a legtöbbször.

A megélhetési forrásoknak fel nem ismerése, vagy helytelenül való értelmezése nemcsak az egyének romlását, de a nemzetgazdaság megkárosodását vonja maga után. Csak egy esetet említek: a felvidék erdőiben a legizletesebb málnának és epernek oly tömege terem, melyből pár országnak szükségletét is elláthatnák. Így azonban ott rothad el a kincset érő termés a lehulló levelekkel együtt. Itt lehetne tekintetbe venni többek között a háziipar termékeinek az utóbbi időben mutatkozó s igen, örvendetes felkarolását. Természetesen az állami, érdekes szervezés, a munkaértékesítésnél a közvetítő kereskedelemnek lehetőségig való mellőzése az, ami itt elsősorban feltételezendő.

Az anya- és gyermekvédelem ügyénél igen nagy gondot kell fordítani a szülőházak létesítésére. Minden városban és minden nagyobb községben, valamennyi járásban feltétlenül felállítandó lenne ilyen intézmény megfelelő berendezéssel és elsőrangú, képzett orvosokkal. Mert a meglévő kórházak felvételi képessége számban sem jöhet s ettől eltekintve, egyes helyektől azok oly messze esnek, hogy mégsem kísérrelhetik a legtöbben azokba való felvételüket.

Nagy baj, hogy a kórházak csak a szülés közvetlen beállta előtt veszik fel a leendő anyákat, ami eltekintve a felvételnek az anya lelkiállapotára és így a szülés folyamatára, éppen nem előnyös körülményességeit, már csak azért is kiküszöbölendő, mert a proletáranyáknak a családi körülmények kényszerítése alatt, nemcsak hogy figyelmeztetője, útbaigazítója nincsen otthon, de a család gondjait az utolsó napokig viselniök kell. A szülőházak létesítése pedig azon az alapon történvén, hogy azokban az anyák már legalább a szülés előtti egy-két hónapban megfelelő ápolást és gondozást találjanak, előfeltételét képezi a szülés kedvező lefolyásának s a magzat megfelelő, fejlődésének.

A szülőházak azonban csak úgy felelhetnek meg hivatásuknak, ha azokkal kapcsolatosan gyermekotthon is létesítenék a szülő anyák már meglévő gyermekeinek, az anyának a szülőházban való tartózkodása idejére való befogadása végett. Mert az esetek túlnyomó száma azt mutatja, hogy a szülés előtt álló anyák azért nem vehetik igénybe a kórház által nyújtott előnyöket, mert meglévő gyermekeik felügyelet nélkül maradnának. Ilyeténképpen pedig mindig azok közelében lehetnének és a sorsuk felőli, nyugtalanság sem mozdítaná elő a szülésnek kedvezőtlen lefolyását. Fontos családvédelmi kérdés a házasságon kívül teherbe esett nőké is. Nagy hiba, hogy a természetes atyával szemben tartásdíj iránti igényeiket csak a gyermek születése után érvényesíthetik, holott a természetes atyával szemben felhozható bizonyítékaik addig sok esetben el-

kallódnak. A házasságon kívül teherbe esett nőnek legyen joga, sőt tétessék neki kötelességévé, a természetes atya ellen közvetlenül a terhesség észlelete után tartásdíjra való igényét akár per útján, akár a természetes atya által a gyámhatóság előtt tett elismerő nyilatkozattal biztosítani. Általában a teherbeesés, akár házasságban, akár azon kívül történt legyen az, éppen úgy mint a születés a hatóságánál kötelezőleg bejelentendő. A bejelentésnek célja – eltekintve a magzatelhajtás megakadályozására irányuló célzattól is, az, hogy a városonkint, járásonkint, nagyobb községeknél létesítendő állami jótékonyági szerv már praeventív intézkedéseit jóval a szükség beállta előtt megtehesse.

A kiéheztetés a gyakorlatban.

A Gazdaszövetség írja: A német birodalmi gyűlésen Schwerin-Löwitz gróf számbeli adatokkal és grafikai táblázattal bizonyította be, mennyire légből kapott ellenségünknek az az állítása, hogy Németországot ki lehet éhezteni. Ez a grafikai táblázat, amely az élelmiszerek árait mutatja, minden évről szebben beszél. Eszerint ez évi október hó végén egy tonna búza Berlinben 260, Olaszországban 418.20, Londonban pedig 457.71 márka volt, holott míg Németországnak 40 márkával olcsóbban rozs is áll rendelkezésére, addig úgy Olaszországban, mint Angliában úgyszólván kizárólag búzalisztból sütnek kenyeret, aminek az ára Berlinben 33, Olaszországban 49, Londonban pedig 60 pfennig volt, ugyancsak folyó évi október hó végén. Ugyanez az arány mutatkozik a cukornál,

amelynek kilogrammja Berlinben 60, Olaszországban 190, Londonban pedig 128 pfennig volt. Kétségtelen, hogy ilyen körülmények között ma már annyival inkább sein lehet szó a központi hatalmak kiéheztetéséről, mert hiszen Románia szerencsés beavatkozása is igen sok készlethez juttatott minket!

Hozzátehetjük ehhez a teljesség kedvéért, hogy a legutóbbi hivatalos fölvételek megállapítása szerint Anglia lakosságának kenyérszükséglete csak részben van biztosítva, ennek folytán a búzalisztnek kukoricával való keverése van tervebe véve és a fehérsütemények készítése tilalom alá helyeztetett.

Íme a kiéheztetési politika fényes sikere.

A korlátlan lehetőségek hazája.

Egy nemrégiben megjelent kimutatás szerint az Egyesült-Államok az embervédelem elhanyagolása tekintetében is a korlátlan lehetőségek hazájának mondható. E szerint 250.000 ember veszíti életét egyetlen év alatt balesetek következtében és 4,700.000 szenved kisebb-nagyobb sérülést. A munkaügyi bizottság (Comitée on Industrial Relation) jelentése szerint betegségek által okozott halálozások megfelelő óvintézkedések által a felére volnának csökkenthetők. A csecsemőhalandóságot a következő számok szemléltetik:

Brockline-ban, ebben az aránylag gazdag massachusettsi városban 1000 csecsemő közül 76 hal meg, holott South-Betlehemben, az acélmunkások lakhelyén 233 promille a csecsemőhalandóság.

Fall River-ben, ahol nők dolgoznak a hengerművekben, a dolgozó anyák családjában 833 csecsemő közül 303 hal meg, míg a nem dolgozó anyák családjában ugyanott csak 160.

Az adatok világosan bizonyítják, hogy azokon a helyeken, ahol az emberek legtöbbet dolgoznak és ahol a munka a legnagyobb gazdagságokat hozza létre, ott a legnagyobb a csecsemőhalandóság. Mc Kees Rockban 288, Manchesterben 245, Homestead-ben 176'4 és Jougstownban 190 8 promille.

Az Egyesült-Államok legnagyobb orvosi autoritása ezeknek az állapotoknak a jellemzését a következő szavakkal fejezi ki:

„Országunknak az a halandósága, amelyet intézményesen meg lehetne szüntetni, nagyobb, mint az európai világháború halandósága. Be van bizonyítva, hogy a szegénység a betegségek legfőbb okozója és hogy a betegségeket nem lehet addig megszüntetni, amíg emberek arra vannak kényszerítve, hogy szűkölködve és összezsúfolva éljenek”.

Internacionális csendélet.

A németországi Transportarbeiterverbund, amely a hajósokat is magában foglalja, évek óta tagja egy nemzetközi szakszervezeti szövetségnek, melynek igen nagy jelentősége van, mert egyetlen munkáskategóriában se hatnak oly közvetlenül egymásra az egyes országok munkaviszonyai, mint a szállítványozási és különösen a hajózási szakban. Most a brit „National Sailors' and Firemen-s Union” elnöke I. Have-lock Wilson, aki a képviselőház-

nak is tagja, hosszú levelet irt a berlini nemzetközi szállítványozó munkásszövetség titkárának és ebben nagy dühvel támad rá a német szaktársakra. A többek között így ír: „Jelen írásom célja, Önt idejében figyelmeztetni, hogy a német gyilkosságok (amelyeket a németek állítólag nyílt tengeren békés kereskedelmi hajók személyzetén elkövettek) továbbra is meg lesznek engedve anélkül, hogy az Önök szakszervezeti központja illetékes helyen ezek ellen tiltakozását jelentené be, úgy szándékom, hogy a legelső alkalommal a németek kizárását indítványozzam minden értekezlet-ről és minden kongresszusról és köteleességszerűen indítványozni fogom szakszervezetemnek azt is, hogy minden angol és minden olyan hajóról, amelyre befolyásunk kiterjed, a német hajósok kizárassanak”. Vagyis az internacionálék gyöngye, a hajómunkások internacionáléja – már amennyiben az angol szervezet kívánsága teljesül – bojkottálni fogja a német szervezetet, sőt a német munkásokat is. A berlini szervezet persze nem maradt adós a felelettel: „Szervezetünk központi bizottsága az Ön által felsorolt eseteken kívül még egyéb eseteket is ismer az összes hadviselő államok praxisából. így pl. a német tengeralattjárónak és legénységének elstülyesztését az angol segédcirkáló „Baralong” által, az angol hálászahajónak, a „King Stephan”-nak eljárását a német léghajó halálveszélyben lévő legénységével szemben. És Önök nem léptek fel se ezen esetek miatt más kormányoknál. Azt pedig, hogy az internacionális

kongresszuson részt vehetünk-e, vagy nem, a kongresszus fogja elhatározni, mert ez kizárólag ennek a hatáskörébe tartozik”.

Népek takarékosága.

Egy nemrégiben megjelent munkájukban dr. Marx Seidel és dr. Johannes Peitzner (Sparkassenwesen, Wien 1916.) jó áttekintést nyújtanak az egyes nemzetek takarékosága felől. A kimutatásból kiderül, hogy az összes nagy államok között Németországban uralkodik a legnagyobb takarékoság, a világ összes népei között is csupán Sveic és Dánia népe múlja felül e tekintetben a németeket.

A nagyobb államok adatai e tekintetben 1910-ről a következők.

	Könyvecskék száma	Betét millió márká	Egy lakosra márká	Betétek összege könyvenként márká	Esik hány lakosra egy könyv
Németország	21,34.034	16781	259	778	3.0
Ausztria	6,467.811	5334	187	825	4.4
Magyarország	1,925.221	1884	90	978	11.0
Itália	7,704.917	3378	97	438	4.5
Franciaország	14,068.035	4571	116	325	2.8
Nagybritannia	13,959.636	4518	93	335	3.3
Oroszország	7,449.311	3020	21	405	19.0
Egyesült-Államok	9,142.908	17088	186	1869	19.0
Japán	18,770.244	663	13	35	2.7

A népek jólétét ezekből a számokból persze nem lehet megállapítani. A takarékoság az alacsony életnívóval is összefüggésben állhat. Japánban pl. majdnem annyi a takarékpénztári könyvecske, mint Németországban, a betevők relatív száma pedig nagyobb, mint bárhol a világon, minden 2.7 lakosra jut egy betétkönyv, holott Németországban csak 3.0-ra, az Egyesült-Államokban csak 11-re. De Amerikában

egy könyvecskére 1869 márka esik, Japánban pedig csak 35 márka és az összes betétek összege Japánban csak a harmadrésze pl. Magyarország betétei összegének. A pénz értéke, az ország szervezete, az ételzokások, a termelési rend és a takarékpénztári intézmény szervezete: ezek vannak befolyással a takarékosagra. Az összehasonlítás mindenesetre azt mutatja, hogy mind e tényezők a világ nagy államai között legjobban Németországban kedveznek a takarékoság szellemének. A kisebb államok közül Sveic mutatja e tekintetben a legmagasabb fejlettséget: itt már minden 1.9 lakosra esik egy könyvecske és minden lakosra 356 márka megtakarított összeg jut Németország 254 márkájával szemben. Dániában is minden 2 lakosra esik egy könyvecske és minden lakosra 328 márka megtakarított összeg.

Megjegyzendő, hogy 1910. óta is nagyot haladt e tekintetben Németország, amelynek ide vonatkozó utolsó adatai 1913-ról szólnak. Ez évben már 23872 ezer volt a könyvecskék száma, a betétekösszege pedig 19.689.000.000 márka.

Utánozni!

A bonni Borromána-egylet, amely a katolikus kultúra terjesztését szolgálja, könyveket küld a fronton lévő katonáknak. A legutóbb közzétett kimutatás szerint az első két évben öt és egy negyed millió könyvet és fizetett juttatott ez az egyesület a katonáknak, ebből közel egy millió a valóságos könyv, a többi folyóirat stb. Ez az óriási teljesítmény

még nagyobbak tűnik fel, ha a jelentésből megtudjuk, hogy az anyagnak 83 százalékát készpénzen szerezte be az egyesület a kiadóktól. A pénzt részben saját vagyonából, részben a hívők, a papság, különösen a püspökök áldozatkészsége teremtette elő.

Régóta feltűnhetik mindenkinek az a hatalmas szervezőmunka, amelyet a németországi katolikus-ság szellemi és politikai vezetői végeznek. Munkájuk nyomán minden téren jelentkezik a siker és az eredmény, amelynek bírálatába e helyütt nem szándékozunk belebocsátkozni. Mi becsüljük és tiszteljük ezt a munkát és ezt az áldozatkészséget, amelyet példának szeretnénk odaállítani azok elibe, akik nálunk folytonosan a sikert hajszolják, de abban a borzasztó nagy tévedésben élnek, hogy szavakkal, beszédekkel, frázisokkal is lehet jelentős eredményeket elérni, holott ennek egyedüli titka a kitartó munka és az anyagi áldozatkészség.

A német szociális biztosítási tőke áldásai.

A német Reichsversicherungsamt kimutatást tesz közzé azokról az összegekről, amelyeket az aggsági és rokkantsági biztosítás intézménye közhasznú kölcsönök alakjában helyezett el. E kölcsönök összege 1915. végén 1323½ millió márka volt és a következőképpen oszlott meg:

558,927.857 márkát fordítottak munkáslakások, legényotthonok, munkásszállók, társulati házak stb. építésére. 134,040.112 márkát adtak mezőgazdasági hitel igények kielégítésére (talajjavításra, vízlecsapolásra, öntöző csatornákra,

kisvasutakra, állattenyésztés emelésére, takarmányhiány enyhítésére stb.). 630,546.430 márkát kórházak és gyógyhelyek építésére, népházakra, üdülőkre, rokkantotthonokra, sánylok házára, a közegészségügy javítását szolgáló intézetekre, így különösen vágóhidakra, vízvezetékekre, csatornázásokra, temetőkre, nevelésre, oktatásra, népművelésre és egyéb jóléti intézményekre. A saját céljaikra szolgáló intézetekre 1915-ben 88.6 millió márkát költöttek az előbbi évi 84.6 millióval szemben. Ilyen intézetek: 42 tüdőgyógyintézet, 2 tuberkulin-állomás, 36 gyógyház, 5 kórház, 1 betegotthon, 1 reumatikus gyógyintézet, 1 fogorvosi intézet, 1 erdei üdülő, 1 tüdőgondozó, 16 rokkantotthon, 1 munkaközvetítő és 7 kereskedősegédotthon. Csodálattal és irigységgel nézzük hatalmas szövetségünket, amely hatalmas szociális intézményeit, amelyekben nem utolsó, hanem elsőrendű forrásait látjuk annak a kimeríthetetlen és szinte a képezetlet is meghaladó erőhatalomnak, amelyet Németország e mostani világháborújában az egész emberiség bámulatára kifejt.

A szakegyetek visszafejlődése.

Éppen az e részben legérdekesebb sajtóban nélkülözzük annak a feltűnő és fölöttébb sajnálatos jelenségnek a méltatását, hogy a szakszervezetek létszáma a háború éveiben zuhanásszerűen csökkent. Pedig ez a társadalomtudományosan orientált sajtó mindig kész a társadalmi jelenségeket tudományos alapon megtárgyalni. Annál jobban hiányzik,

hogy éppen e különösen felöltő tünetet mellőzi hallgatással. A „Vorwärts”-ben olvastunk róla néhány sort, amelyben azonban alig volt nyoma komoly tudományosságnak, sőt alapos megfontolásnak se nagyon. Mert pl. azt a jelenséget, hogy a női munka óriási szaporodása mellett a szervezett nőmunkások száma csökken, azzal magyarázni, hogy a nők túlságosan lehangoltak, valóban nem lehet komoly magyarázatul elfogadni. E lehangoltság és nyomott kedély éppen úgy azt is megmagyarázhatná, ha e nők nagy tömegekben özönlenének a szakszervezetekbe. Az is érthetetlen és azt se igyekeznek a legilletékesebb helyeken megmagyarázni, miért éppen a szocialista szervezetek veszítettek abszolút számokban és percentualiter is legtöbb tagot, holott mindég úgy tudtuk, hogy ezek vannak legjobban iskolázva, ezek vannak legjobban áthatva a szervezkedés gondolatától és ők értik meg legjobban a szervezkedés céljait. Amikor Németországban két és fél millió tagról az egy millió alá zuhan alá a létszám, akkor e fölött nem lehet avval napirendre térni, amivel a Correspondensblatt, hogy ez a háború kísérőjelensége. Először, mert a bevonulások száma ennél sokkalta kisebb, másodsor, mert a nők nem vonulnak hadba, harmadsor, mert kísérőjelenség, ez csak egy szó, nem pedig magyarázat, különösen pedig nem magyarázza meg azt, hogy miért éppen a szocialista szervezetek csökkenése 44.2 százalék, míg a keresztény szervezeteké csak 37.7%, sőt a Hirsch-Dancker szervezeteké csupán

21.4%. Ismételjük ez a tünet rendkívül feltűnő, első pillanatra megdöbbentően érthetetlen és mindenképen érdemes arra, hogy hozzáértő szakemberek véleményt formáljanak és nyilvánítsanak felőle.

A házasságon kívül születettek védelme.

A kivételes intézkedésekre jogosító törvény felhatalmazása' alapján a magyar kir. kormány 3982/1916. M. E. sz. alatt fontos és üdvös rendelkezéseket tartalmazó rendeletet bocsátott ki a házasságon kívül született gyermekek fokozottabb magánjogi védelme tárgyában.

A rendelet főbb rendelkezései a következők:

Ha sürgős intézkedésre van szükség, a bíróság már a kereset megindítása előtt vagy a per folyama alatt bármikor elrendelheti ideiglenesen a tartás sürgős kiszolgáltatását és a tartás érdekében szükséges egyéb sürgős intézkedéseket (1. §.).

Akit tartási kötelezettség terhel, köteles az anyának a szüléssel járó költséget és a terhességgel és szüléssel járó elkerülhetetlen kiadásokat, valamint azokat a költségeket is megtéríteni, amik a szülés előtti két és a szülés utáni négy hétre az anya társadalmi állása szerinti eltartásához szükségesek (2. §.).

A bíróság már a szülés előtt is kötelezheti az eltartásra kötelezettet, hogy a gyermek első havi tartásdíjat és a szülési költségeket helyezze letétbe és hogy a szülés előtti 2 hétre az anyának járó eltartási költséget sürgős szükség esetében már előre meg-

fizesse A letétből való utalványozást a bíróság a szülés igazolása után teljesíti (3. §).

Az ideiglenes intézkedés iránti kérelem felett a folyó per bíróság vagy a perre illetékes bíróság határoz, de elő lehet terjeszteni a kérelmező tartózkodási helyének bírósága előtt is. A kérelem alapját elég hitelt érdemlően

valószínűvé tenni és a kérelem fölött szóbeli tárgyalás nélkül is lehet határozni (4. §.). A tartási igényekre vonatkozó kérelmet kiskorú anya is előterjesztheti, valamint a méhmagzat részére kirendelt gondnok is (7. §.). A szegényjogot a vagyoni viszonyok igazolása nélkül is engedélyezheti a bíróság (8. §.).

Társadalmi biztosítás.

– **Munkásvédelem. Munkásbiztosítás. Népegészségügy.** –
Szerkesztő: Zádor Pál.

Küzdelem a nemi bajok ellen.

A közegészségügyi berendezések tökéletesítése és előrelátó intézkedések rendszere a világháború folyamán a hadviselő országok lakosságát nagy arányban pusztító betegségektől, az országokon végigszáguldó járványoktól általában meg tudták óvni, ám az eltitkolhatóan és kevésbé ellenőrizhetően terjedhető nemi betegségek mind jobban és vésteljesebben fenyegetik az egész emberiséget. Ez a veszedelemnek tisztánlátása a háború alatt nem is lehetséges még. Inkább csak egyes helyek vagy embercsoportok körén belül észlelt jelenségek felvételére, az adatok összegyűjtésére szorítkozhatunk mostan, de az egészet átfogó munkának ideje sajnosán csak a háború után következhetik be. Ebből a szempontból igen értékesnek kell mondanunk ma minden olyan tanulmányt és beszámolót, amely közvetlen tapasztalaton és megfigyelésen alapul. *Ma még inkább a hadrakelt seregek egészségügyi problémája* a nemi bajok terjedése elleni küzdelem, mert a családjukból kiragadott és higiéniai tekintetben teljesen ellenőrizetben és hátramaradott vidékekre vitt katonai csapatok körében mutatkozik a jelenség káros hatása. De egyszerűen az összes lakosság leg-súlyosabb problémájává válik a baj abban a pillanatban, amikor a várva-várt leszerelés megkezdődhetik és a katonák a családi körbe térnek vissza. Minden hadviselő államban serény munka folyik, hogy ez az időponj ne találja az országot készületlenül.

Nálunk a „Nemzetvédő Szövetség a Nemibajok Ellen” fejt ki igen tevékeny akciót; a szövetségnek a közelmúltban tartott ülésén *Dr. Nékám* Lajos kormánybiztos ismertette a kormánynál ez ügyben tett lépéseit és javaslatait. A kormánybiztos mindenekelőtt

azt javasolta a kormánynak, hogy *a fővárosban a prostituáltak számára* állíttassék fel egy 1000 ágy befogadására képes barakk kórház. A főváros tanácsánál e tárgyban folyt tárgyalások eredményeképpen a főváros már felis ajánlotta megfelelő telek ingyenes átengedését, amelyen *a barakk-kórház mellett* egy körülbelül 5 holdas kertet, *miniatűr gazdaságot és foglalkoztató műhelyt* lehetne létesíteni, ezenkívül pedig ide lehetne koncentrálni mindazokat a hivatalokat és intézményeket, amelyek *a leány kereskedelent ellen a patronage, a nők és fiatalkorúak védelme, a prostitúció ellenőrzése* terén működnek.

A kórház felállításával a *nem* prostituált betegek javára 630 ágy szabadulna fel a Szent István- és Szent János-kórházban. A kormánybiztos egy másik javaslata *a prostitúció ellenőrzésének országos reformjára* vonatkozik. A kormánybiztos egyelőre *40 vidéki városban vizsgáló állomások* létesítését javasolja úgy a prostituáltak, mint *a bejáró betegek ellátására is*. Ezekben a városokban ezáltal a rendőrségek hozzájutnának egy-egy központi vizsgáló állomáshoz, a kórházak pedig ambulatóriumhoz és laboratóriumhoz. A kormánybiztos *az egész reform költségeit 800.000 koronára becsülte*. A javasolt reform a mai rendszertelen és gyarló ellenőrzés helyébe a prostituáltak rendszeres, modern kontrollját ültetné, amely ma már, amikor egyes vidéki városokban a prostituáltak mintegy 50%-a találatott betegnek, halaszthatatlan. A választmány a javaslatokhoz helyeslőleg hozzájárulva, elhatározta, hogy a belügyminiszterhez és a pénzügyminiszterhez ír fel a javaslatok támogatása érdekében.

Annak szemléltetésére, hogy az államra és a társadalomra a nemi betegségek elleni küzdelemben mily feladatok várnak, *Venkoff*, német orvostanárnak egy *a megszállott területek nemi egészségügyi viszonyairól* írt cikkére mutatunk rá, melyben Lenfcoff tanár a prostitúcióról és ezzel kapcsolatban a nemi bajok terjedéséről utolsó *tapasztalatai* alapján a következőket írja:

Varsóban, mint tipikus keleti városban, a nagy fényűzés mellett a leírhatatlanul nagy nyomor *a szegényebb néposztályok leányainak* nagy tömegeit kényszeríti arra, hogy *prostitúcióban keressék életviszonyaik megjavulását*. Az így elterjedő, leginkább titkos prostitúció *a fertőzések nagyfokú lehetőségét és gyakoriságát hozza magával*. A várost *megszálló katonaság* körében ennek káros hatása rövidesen láthatóvá lett. A katonai hatóságok a városba beosztott orvosokkal együtt erélyesen láttak hozzá a baj orvoslásához és elterjedésének megállításához. Külön kórházai a nemi bajosoknak eleinte nem volt, csak később sikerült jobban megfelelő helyiséghez jutni. De együtt kellett megszervezni ezzel a város erkölcsrendészeti intézményeit is. Elrendelték a prostituált nőknek kötelező jelentkezését és a kötelező orvosi vizsgálatot is, Ezeken a vizsgálatokon *nőket kioktatják a szükséges elővigyázattal általában a higiénia szabályaira*. A nemi betegek részére

felállított kórházban néhány hónap alatt 2543 beteg nő nyert elhelyezést, akik közül életkort tekintve 720 volt olyan, aki 19-ik életévét sem töltötte be és ezek közül 408 teljesen analfabéta volt. A kórháznak néhány havi működése után a betegek átlagos létszáma a felére szállott le és az életbe léptetett erkölcsrendészeti szabályok és intézkedések is kielégítő eredményhez vezettek.

A frontmögötti területek és a megszállott területek egyként *a nemi betegség ezer veszedelmével fogják körül a hadrakelt seregeket*: az ezerfejű hydra ellen tehát az *óvrendszabályok egész rendszerével kell hát kiépítenünk a nemi betegségek elleni küzdelmet akkorra*, amikor katonáink közénk és családjuk körébe térnek vissza. A védekezés fontosságáról és a védekezés mikéntjének kérdéséről – a Galilei Kör szociálpolitikai ciklusa keretében – az Országos Munkásbiztosító Pénztár főorvosa: Hahn Dezső dr. vetett fel értékes és megszívlelendő dolgokat s előadása a kérdés fontosságára *az érvek egész sorozatával világított rá. Súlyos és a nemzetek fejlődésébe mélyen belevágó kérdés a nemi betegségek terjedése* – mondja Hahn főorvos. A nemi betegségek eredetét, kezdetét szinte órányi pontossággal meg tudjuk állapítani, és ez által feladatunk is sokkal könnyebb kellene hogy legyen. Ezzel szemben azt látjuk, hogy *a háború folyamán éppen ezen a téren szenvedte küzdelmünk a legsúlyosabb veszteséget, pedig ezek a betegségek azok, amelyek kipusztítják és megrontják a talajt*. Ha eredményeket akarunk elérni, szükséges, hogy *a szociális gondolat* erélyesen és erősen kerekedjék az individuális gondoskodás. *Semmire sincs joga az egyénnek, ami a köznek ártalmára vált. A régi elavult, individuális szempontokat alá kell rendelniök a szociális gondolkodásnak* és el kell érkeznie annak az időnek, amikor az igazán haladó és humanisztikus kultúr-emberiség a maga egészének szükségleteit törvénybe fogja szedni és ezeket a törvényeket kivétel nélkül egyformán fogja alkalmazni mindenkire.

A nemi betegségekkel és az összes többi fertőző bajokkal és népbetegségekkel szemben *a küzdelmet* – eredmény kilátásával – *csak a szociális gondolat jegyében vehetjük fei*

A női munka és a népszaporodás. Általános foglalkozási statisztikát a háború alatt egy hadvezető ország sem csinált, s úgy a női munka terjedése arányaira vonatkozó következtetések tekintetében a tudomány és a politika mindenütt a *betegpénztári adatokra* van ráutalva. Ha már most az adatok közül Németországit vesszük alapul, a következő érdekes eredményeket állapíthatjuk meg:

A német betegpénztárakban 1914. július hó 1-én – az új Birodalmi Biztosítási Törvény életbelépte időpontjában – a „Reichsarbeitsblatt” szeptemberi közlései szerint 3.704.474 volt a biztosított nők száma, akikkel szemben a férfiak száma 7.074 865-öt tett ki.

Az 1915. január 1-e szerinti	2.775.220-ról	
1915. december 1-én	4.087.886-re és	
1916. július 1-én	4.200.720-ra	emelkedett

tehát a *kötelezett nőttagok száma.*

Másféléves háborús időszakon belül ezek szerint a biztosításra kötelezett *nőttagok* számának 20,9%-os emelkedését láthatjuk. A nőknek az ipari munkába való bevonásának arányait azonban valójában nem ezek a számok mutatják, hanem az *összes biztosítottaknak, a biztosított hőkhöz való arányát* mutató százalékszámok. Ezek a számok a német pénztáraknál következőképp alakultak: 100 biztosítottból 1914. október-decemberben 36-39,

1915. márciusban 40,3 és

1916. augusztusban 47,1

volt a nő. Minthogy az életviszonyok megnehezülése és a háború hosszú tartama természetesen egyre inkább belekényszeríti a nőket az ipari és kereskedelmi munkába, az 1916. év folyamán a *biztosított nők száma, a biztosított férfiakénak magasságát* minden bizonnyal el fogja érni, sőt – előreláthatóan – *túl is fogja szárnyalni azt.*

Ezeknek a számoknak a világosságánál kell megvizsgáljunk a *nő munkájának a megszorodással való összefüggését*, amely kérdésről dr. Marie Bernay „Zusammenhang von Frauenfabrikarbeit und Geburtenhäufigkeit in Deutschland” című (Berlinben Mosernél megjelent) tanulmányában a következőket kénytelen megállapítani:

„A férjes nők munkájának erős elterjedésénél... azokon a vidékeken, ahol a 20-30 év közötti nők magas és emelkedő arányszámait észleljük, a *születési arányszám csökkenése* irányában való tendencia nem tagadható.”

Dr. Bernay 22 német nagyváros adatait tette speciális vizsgálat tárgyává s tanulmányai alapján a következő eredményre jut: „A korábbi viszonylatokkal ellentétben a női munka szaporodása és a születési arányszám csökkenése között *nemcsak a párhuzamosság, hanem az összefüggés is megállapítható.* Azokban az ipari városokban, amelyekben a nőimunkások arányszáma nagy, a születési arányszám sokkal alacsonyabb, mint azokban a városokban, melyek csak a férfiaknak nyújtanak munkaalkalmat.”

A nőknek az ipari munkába való bevonulása nálunk is természetesen egyre nagyobb méretet ölt, s *hatásai nemcsak a szfletési arányszám csökkenésében, hanem gyermekek ellátásának gondozásában is jelentkeznek.* Az államok a városoknak és a társadalomnak fokozott figyelmét provokálják ezek a jelenségek és ezekkel a nép megmaradását fenyegető veszélyekkel szemben csak a *szociális törvényhozásnak kiépítésével és a meghozandó törvények értelmes, lelkiismeretes és végrehajtásával* védekezhetünk csak.

A villamos műkéz. A művétagkészítő technika fejlődését a világháború *csunkult rokkantjainak* szomorúan gyarapodó számára való tekintettel a legfokozottabb figyelemmel kell kísérni mindenütt. Egyedül Magyarországon – mondotta Klebelsberg Kuno gróf, a magyar rokkantügy hivatalos szervezetének vezetője – *9000 mesterséges testrészt kellett* már eddig is elkészíteni, s ez az adat egymagában is kellőképp megvilágítja a probléma fontosságát.

Az elveszett végtagok pótlására a Német Elektrotechnikusok Kötelékének legutóbbi vezetőségi ülésén *Klingenberg* professzor értékes új ötletet vetett fel. Azt javasolja a német tanár, hogy az *elveszett kéz elektromágnessel pótolassák*, mely mágnes a tárgyak megfogására és tartására egyszerű módon felhasználható. Ezzel az elektromágnessel – *Klingenberg* szerint – a lakatos, a reszelő-miunkás, az asztalos a gyalulás munkáját biztossággal elvégezheti s a mágnes a kéz pótlására más iparokban is használható lesz. A munkaműszer és a munkaműkéz mai fejlettségi állapotában még minden esetre tökéletesítésre szorul és igazán nagyon kívánatos, hogy *Klingenberg* útmutatása nyomán a villamosságnak az: *elveszett munkaerők pótlása* érdekében való felhasználási lehetőségeit a technikusok minden vonatkozásban megvizsgálják.

Rokkantsági biztosítás Oroszországban. Az orosz дума ez év június hó közepén egy törvényjavaslatot tárgyalta, mely a rokkantság esetére való biztosítási kötelezettséget a pénzügyminisztérium alá tartozó összes műszaki és üzemek munkásaira és hivatali személyzetére megállapítja. A rokkantsági és biztosítás előnyeit Oroszországban eddig csak a tengerészeti minisztérium, az állami nyomda és még néhány állami üzem alkalmazottai élvezték, s így az új törvény az *általános munkásrokkantbiztosítás* bevégezése felé közeledést jelent. A javaslat tárgyalása során a progresszív polgári partok és a munkáspártok részéről messzebbmenő indítványok is itterültek fel, amelyeket azonban a дума többsége ezúttal még nem fogadott el.

Az új orosz törvény rövid ismertetésül megemlítjük, hogy rendelkezési a rokkantjárdékat már egy évi alkalmazás után biztosítja és a járadék teljes munkaképtelenség esetén a bér, illetve fizetés 75%-ra emelkedik. Arra az esetre, ha a *munkaképtelenség, a rokkantnál tehetetlenséggel súlyosbul*, a törvény a bér teljes 100%-ának megfelelő járadékat biztosít, járadék élvezetét a törvény meghatározott %-arányokban nemcsak az özvegyekre, hanem a törvényes és a *törvénytelen gyermekekre is kiterjeszti*.

A halálozási és a megbetegedési arányszámok számottevő csökkenését állapította meg a *svéd betegpénztárak* legutóbb megtartott kongresszusán az egyik referens. Az előadó, aki maga hivatásos tiszti orvos, arra mutatott rá, hogy a három északi állam, – Svédország, Dánia, Norvégia, – vezet a halálozások csökkenése tekintetében és míg Svédországban ezer lakosra 1801-ben

27.9, 1850-ben 21.7 halálozás esett, a halálozási arányszám 1914-ig 13.8-re csökkent.

Ezek az arányszámalakulások a száz év előtti egészségügyi viszonyokhoz képest azt jelentik, hogy Svédország 6 millió lakosát vévén alapul, a közegészség javításával *évenként 126.000 emberéletet ment meg.* (Németországban a halál 1000 lakosból 1871-ben 28.2, 1900-ban pedig 21.3 áldozatot követelt.)

Még kedvezőbb képét kapjuk a javulásnak, ha pusztán a városok adatai tekintetében tesszük meg az összehasonlítást. A városokban a halálozási arányszám 50%-kal nagyobb volt, mint a falvakban, s az arányszám – a városi viszonyokban rejlő nagyobb megbetegedési veszélyek ellenére – ez időszertint körülbelül azonosná lett.

A halálozási szám csökkenésének okául a jobb egészségügyi és betegellátásra matatott rá az előadó, s ezenfelül az élet feltételek javulására, az alkoholos italok fogyasztásának csökkenésére, a fertőző betegségek elleni állandó és szervezett küzdelemre. Skarlátban és diftériában. Svédországban száz év előtt 8-szor annyi ember halt meg, mint most.) Az előadó érdekes referátumát a munkásbiztosításnak a betegség és halál elleni harcban való jelentőségére való utalással fejezte be.

Az anyaságbiztosítás Norvégiában. Az összes államokban, amelyekben a biztosítottak köre még nem öleli fel az anyaságbiztosítást, szinte egyidejűleg – mert a korszerű szükségességtől hajtva – mozgalmak indultak meg a biztosítási kötelezettségnek ilyen irányú kiterjesztése érdekében. Ez a mozgalom mostan Norvégiában teljes eredményhez vezetett. November hó 3-án lépett életbe az új törvény, amely *a betegsegélyezés kereteibe beleilleszti az anyák biztosítását is.* Norvégiában igen sok megértéssel és áldozatkészséggel alkották meg az anyasági biztosítást, úgyannyira, hogy ezen a téren talán a legtöbbet nyújtják. A törvény szerint azok az asszonyok, akik betegség esetére a pénztárnál biztosítva vannak, szülés esetén szülésznőt vehetnek igénybe vagy igényelhetik a szülésznői díjat s *azonkívül ugyanolyan összegű napi táppénzzel, mint betegség esetén,* még pedig a *szülés előtti két héttől a szülés utáni hat hétig,* összesen tehát 8 héten át. A biztosításra való jogosultsághoz szükséges, hogy az illetők az utolsó tíz hónap alatt a pénztárnak tagjai legyenek. Emellett azonban az anyasági biztosítás *kiterjed a betegség esetére biztosított munkások feleségeire is.* A pénztár ilyen esetben a szülés alkalmával ad szülésznőt, illetve fizeti a szülésznői díjat s *azonkívül 30 korona* szülési segílyt ad, amennyiben a férj legalább 10 hónap óta igényjogosult tagja a pénztárnak. Norvégiában tehát e törvény alapján nemcsak a pénztár nőtagjai részesülnek támogatásban szülés esetén, hanem a férfitagoknak feleségei is, tekintet nélkül arra, hogy a pénztárnak tagjai-e vagy sem. Csupán a segélyezés mérvében van

eltérés, amit a pénztárak teherbíró képességének megóvása indokoltá is tesz. Az új biztosítási ág költségeinek fedezetére a járulékot kis mértékben emelni fogják.

A Curia jogegységi tanácsa legutóbb a 13. számú döntvényében kimondotta, hogy *a munkaadó, mint megbízó nem felel a harmadik személyeknek okozott kárért* akkor, ha bebizonyítja, hogy a kirendelt megbízottnak megválasztásában kellő gondossággal járt el. Az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító pénztár elnöksége e döntés folytán konkrét ügyben 1914. K. 3860/14. sz. a. igen érdekes *határozatot* hozott. A *határozat* kimondja, hogy miután a balesetet előidéző kocsinak hajtási igazolványa volt, a munkaadó mint megbízó ezzel igazolhatja, hogy megbízottja megválasztásánál kellő gondossággal járt el, a szóban lévő baleseti ügyben a munkaadóval szemben a tervbevelt perindítást mellőzi.

A tisztviselőkérdés és a frazeológia. „*A tisztviselők ekszisztenciáját érintő kérdést nem lehet frazeológiával elintéznie.* Ezzel a fejlett szociális érzékről tanúskodó mondattal fejezte be egy a munkásbiztosítási tisztviselői kar egyetemét érdeklő és a törvényesek által helybenhagyott ítéletének megokolását a budapesti központi járásbírósnak egyik legjelesebb bírója: *Kulesár*.

A figyelemreméltó ítéletről és annak előzményeiről a „Szociálpolitikai Szemle” a következőket közölheti: Szabó Árpád, az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosítási Pénztár tisztviselője 1914. októberében a székesfőváros szolgálatába lépett át. Szabó, aki a törzsfizetésen felül 400 kor. működési pótléket is élvezett, távozásakor a pótléknak januártól októberig reaeső részét követelte a pénztártól. Az *Országos Munkásbiztosító Pénztár a pótlék kiutalását megtagadta azzal a megokolással*, hogy a pénztár-felettes hatósága, az Állami Munkásbiztosító Hivatal, a pótlék kiutalását nem hagyja jóvá, de beleegyezik abba, hogy az összeg segély címén utaltassék ki. A pénztár ez okból Szabó Árpád kérését elutasította, azt mondván, hogy annak ad segélyt, akinek akar, s minthogy Szabó a pénztári szolgálatot időközben elhagyta, jutalom vágy segély címén részére semilyen összeget *nem* engedélyez és így a 400 K-t neki nem is fizeti ki. Szabó jogi képviselője: *Bondy Pál dr.* arra utalt, hogy az Országos Biztosító Pénztár szolgálati szabályzatában a segélynyújtásnak taxatív felsorolt feltételei vannak, melyek közül kiemelendő, hogy segélyt csak az kaphat, aki az erre irányuló kérelmét méltánylást érdemlő okokkal támogatja, továbbá, hogy a segély nem haladja meg az egyhavi törzsfizetés összegét. A szóbanforgó esetben tehát, miután segélynyújtás feltételei nem forognak fenn, az állami hivatal határozata beleütközik a szolgálati szabályzat rendelkezésébe és így a kiutalt összeg segélynek nem tekinthető. Különben is az a körülmény, hogy a pénztár minden tisztviselőnek kivétel és kérés nélkül ki-

utalta a pótlékot, a pótlékot *járandóság jellegével ruházta fel* s így nem állhat meg a pénztár érvelése, hogy a követelt 1 összeg adományozása a pénztár tetszésétől függ. Kulcsár járásbíró, afő a központi járásbírószágon Szabó Árpád keresetében ítélték meg, megállapította Szabó Árpádnak működési pótlékra való igényei. A törvényes Janicsek elnöke alatt ítélték meg tanácsa pedig az első bíróság ítéletét azzal hagyta helyben, hogy Szabó *nem üthető el a megszolgált fizetésétől azon az alapon, hogy járandóságát helytelen címein utalták ki.*

Ehhez az ítélethez – azt hisszük – nem kell kommentár.

A baleseti ágazat terhére átháruló orvosi és kezelési költségei megállapításának és elszámolásának kérdésével foglalkozott legutóbbi ülésében az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár elnöksége. Az elnökség a törvény 102, és az alapszabályok 188. és 189. §§-ai alapján a baleseti ágazat terhére átháruló kezelési és orvosi költségek kiszámításának felülvizsgálása tárgyában kiküldött bizottság, folyó év november 24-én tartott értekezletének határozatából és jelentéséből tudomásul vette, hogy a bizottság, az 1916. év terhére megállapított és folyó évi július 7-én tartott igazgatósági ülésben tárgyalta és a napirendről levett határozati javaslatot az igazgatóságnak teljes egészében és összegeiben változatlanul elfogadásra ajánlja.

Tudomásul vette továbbá az elnökség, hogy a bizottság a jövőre nézve úgy határozott, hogy *az átháruló terhek kiszámításához szükséges arányszámok megállapítása előtt néhány kerületi munkásbiztosító pénztárnál helyszíni szemlét tart* annak megállapítása végett, hogy a két biztosítási ágazat ügyeinek ellátása érdekében felmerülő adminisztratív teendők milyen arányban oszlanak meg. A szemlék eredményeinek megvizsgálása alapján fog azután a bizottság olyan határozati javaslatot előterjeszteni, amely a törvény 102. és az alapszabályok 188., 189. §§-aiban foglalt rendelkezések alkalmazását és végrehajtását a két biztosítási ágazat érdekeinek szem előtt tartásával a jövőre nézve hivatva lesz szabályozni.

Evégből az elnökség hozzájárult ahhoz, hogy a helyszíni szemle megtartására kijelölt *Leruer Dezső* felügyelőbizottsági elnök és *Gläser Gyula* felügyelőbizottsági alelnök, továbbá az igazgató által kijelölendő két tisztviselő és a bizottság részéről ugyancsak javaslatba hozott *kecskeméti, győri* és a *budapesti kerületi* munkásbiztosító pénztárak székhelyén helyszíni szemlét tartsanak.

Pénztári orvosok mozgalma. A kolozsvári pénztár orvosai a következő átiratot intézték a besztercebányai pénztár főorvosi hivatalához: „Tekintetes főorvos úr! A kolozsvári kerületi Munkásbiztosító Pénztár orvosai szíves átiratának megbeszélésére egybehívott ülésen a következő véleményt nyilvánították: A pénztár orvosai alárendelik az orvosok saját érdekét a pénztári census

mérsékelt felemelésével járó tagadhatatlanul nagy és fontos szociális érdekeknek. Másrészt az orvosok anyagi érdekének sokkal súlyosabb megsértését látják a census helytelen, a törvény szellemét megkerülő egyénenkénti megállapítása körül bevallottan történő visszaélésekben. Minthogy ennek hátrányai a felemelt census mellett aránytalanul növekedhetnének, követelik, hogy az egyéni census szabatos megszabása törvényhozás útján biztosítottassék. Tekintve továbbá a census emelésével járó fokozatosabb munkát, a pénztárak emelkedő teherbírását, jogosan követelhetik kárpótlásként a pénztárorvosi munkának jobb honorálását. Kolozsvár, 1916. december 5-én. Dr. Kappel Izidor s. k. jegyző, dr. Tompa János s. k., dr. Lukács Hugó s. k. főorvos.

E tárgyra vissza fogunk térni.